

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПОВЕДІНКУ СУБ'ЄКТІВ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ

У статті розглянуто класифікацію факторів довгострокового кредитування, що впливають на поведінку трьох груп суб'єктів: інвесторів, посередників та позичальників, визначено пріоритети кожної групи суб'єктів та адекватні важелі їх стимулювання з метою підвищення ефективності довгострокового кредитування.

Ключові слова: інвестор, посередник, позичальник, довгострокове кредитування.

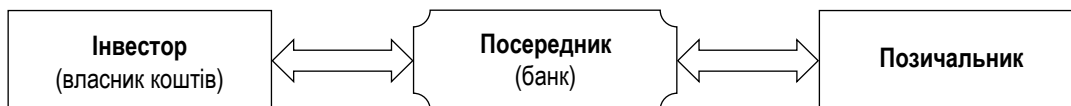
Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються останнім часом в економічній системі країни, свідчать, що саме довгострокове кредитування є одним із ключових чинників забезпечення економічного зростання. Проте ефективність кредитного процесу залежить від низки таких факторів економічного та організаційного характеру, як нагляд і регулювання з боку НБУ, забезпеченість довгостроковими ресурсами, методи управління кредитними ризиками, механізм повернення довгострокових кредитів тощо. Крім того, важливе значення має максимальне узгодження інтересів кредиторів з інтересами позичальників і держави.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Функціонування ринку позичкових капіталів, дослідження питання сутності кредитних операцій банку та організації процесу кредитування і сьогодні привертає до себе увагу таких вітчизняних науковців, як В.В. Вітлінський, О.Д. Вовчак, В.М. Геєць, Б.С. Івасів, О.Т. Євтух, В.Д. Лагутін, Б.Л. Луців, А.М. Мороз, А.А. Пересада, М.І. Савлук та ін.

Метою статті є дослідження пріоритетів кожної групи економічних суб'єктів та визначення адекватних важелів їх стимулювання у довгостроковому кредитуванні.

Виклад основного матеріалу. Феномен кредиту полягає в тому, що він одночасно створює умови для економічного зростання та формує у позичальників раціональне та відповідальне ставлення до споживання кредитних ресурсів. Нарощування обсягів довгострокових кредитів залишається актуальним, доки існує попит на даний продукт. Тому проблема налагодження ефективної співпраці між учасниками кредитного ринку є особливо актуальною для України.

Механізм надання довгострокових кредитів не зводиться до простої схеми: кредитор-позичальник, а передбачає активну участь у кредитуванні фінансових посередників та інвесторів, як це показано на рис. 1.

Рис. 1. Організаційна схема довгострокового кредитування

Саме така організаційна модель дає змогу перерозподілити ризики довгострокового кредитування та акумулювати необхідні кошти шляхом залучення їх із вторинного ринку.

Кожний із учасників має свої інвестиційні, спекулятивні, кредитні цілі. Тому на ефективність довгострокового кредитування, а відповідно і на поведінку учасників кредитного процесу впливатиме низка факторів, що відображені на рис. 2.

Виділення даних груп економічних суб'єктів обумовлене необхідністю визначення класифікаційної ознаки, яка б конкретизувала вплив на процес нарощування обсягів довгострокових кредитів за спільною класифікаційною основою.

Рис. 2. Фактори, що впливають на поведінку суб'єктів довгострокового кредитування

Джерело: розроблено автором.

Проведене дослідження дозволяє виділити такі економічні фактори впливу на суб'єктів довгострокового кредитування, як рівень доходів, багатство, ціна кредитів, очікуваний ефект від використання кредитних ресурсів, достатня ресурсна база, аналіз інвестиційних (проектів) ризиків, стабільність доходів посередника, дохідність фінансових інструментів, ефективність альтернативних фінансових інструментів тощо. Так, наприклад, вплив такого економічного фактора, як ціна кредиту буде мати вирішальний вплив на позичальника, проте він трансформується у рентабельність для кредитора або у рівень прибутковості від вкладених коштів для інвестора.

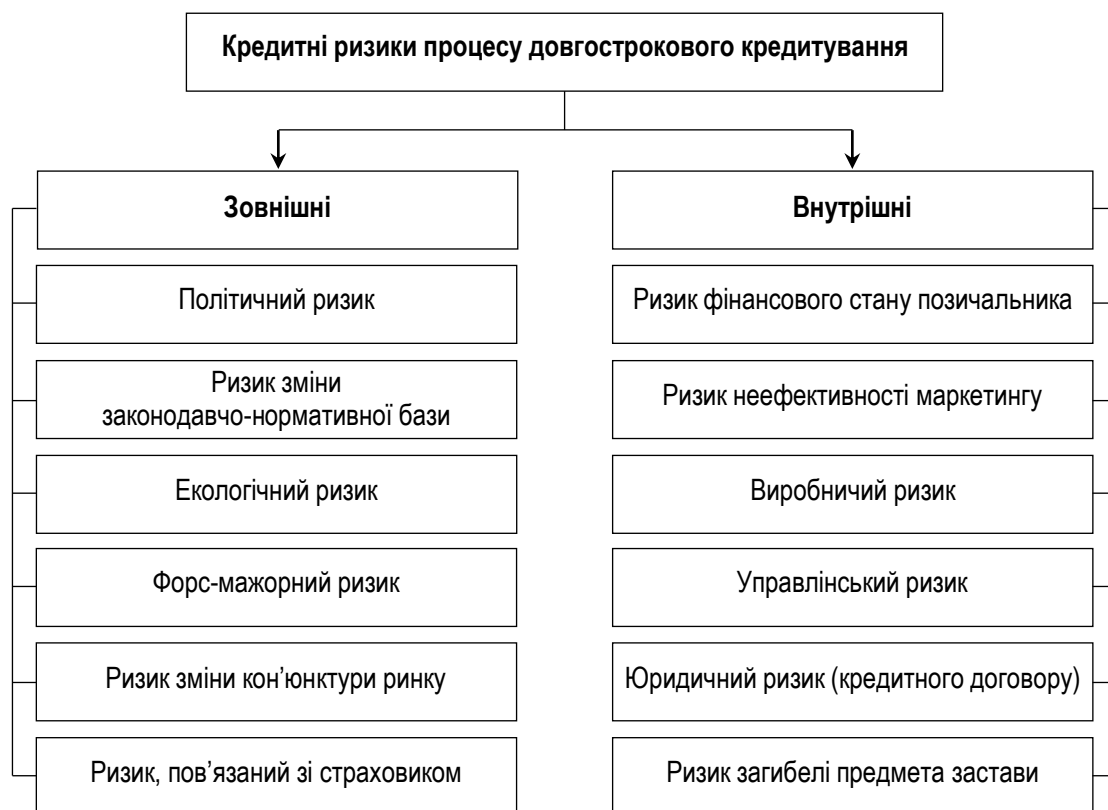
Серед економічних факторів можна виділити специфічні ринкові фактори, які одночасно впливатимуть як на діяльність інвестора, посередника (який виступає кредитором), так і позичальника: конкуренція, ефективність роботи кредитного ринку, політична та економічна стабільність країни.

Якщо розглядати дію такого фактора, як державне стимулювання кредиторів та позичальників, то його можна ототожнити із інституціональним фактором, оскільки основні важелі впливу на нарощування обсягів довгострокового кредитування знаходяться в розпорядженні державних органів влади (ДПА, НБУ) тощо.

Ми вважаємо, що на прийняття рішення про отримання чи видачу кредитів будуть впливати не лише економічні, ринкові фактори, але й психологічні, такі, як довіра до установи, що видає кредит, довіра до позичальника, репутація, довіра до фінансових інструментів тощо.

За період 2003-2006 рр. спостерігається значне поживлення на ринку довгострокових ресурсів. Так, зниження рівня інфляції, процентних ставок на кредити призвели до зростання обсягів довгострокових кредитів у 14 разів порівняно з 2000 роком. Станом на кінець 2005 р. питома вага довгострокових кредитів у кредитному портфелі банків становила 62 %, а на кінець 2006 р. вона зросла до 65 % (159033 млн. грн.). Це свідчить про підвищення попиту економічних суб'єктів на довгострокові кредити та спроможність банківської системи задовольнити цей попит [2].

Одним із вирішальних факторів впливу на прийняття позитивного рішення щодо видачі кредиту є фінансовий стан позичальника, якість кредитованого проекту та здатність повернути кредит. Оцінка кредитоспроможності за довгостроковими кредитами тісно пов'язана не лише із зовнішніми ринковими ризиками, але й із системою внутрішніх ризиків позичальника (рис. 3).

Рис. 3. Класифікація кредитних ризиків при здійсненні довгострокового кредитування

Джерело: складено автором на основі [1; 3-5]

Довгострокове кредитування в зарубіжних країнах можуть здійснювати не лише банківські установи, але й інші фінансово-кредитні установи парабанківської системи, а також держава, що є не лише у ролі гаранта, але й у ролі кредитора.

В Україні в даний час довгострокове кредитування, як і в більшості країн Європи, спроможні здійснювати лише банківські установи. Тенденції нерівномірного економічного розвитку України, мінливі макроекономічні засади розвитку банківської системи, складна контрольованість інфляції насамперед уповільнюють динаміку зростання індикаторів довіри з боку інвесторів до вітчизняних банків. Дані фактори сприяють неготовності банківської системи забезпечити економічне зростання необхідними ресурсами, прийнятними за ціною і термінами. Досягнутий рівень ліквідності вітчизняних банків дає змогу насичувати економіку держави короткостроковими (до 1 року) та середньостроковими (до 3 років) ресурсами в достатніх обсягах. Проте не існує ефективного механізму рефінансування банків, які здійснюють довгострокове кредитування з боку Національного банку України.

Тому в Україні потрібна нова якість організаційно-економічного механізму взаємодії суб'єктів довгострокового кредитування, поява нових учасників процесу довгострокових вкладень із метою залучення нових джерел для збільшення обсягів кредитування.

Висновки. У результаті дослідження можна зробити такі висновки:

1. На ефективність довгострокового кредитування, а відповідно і на поведінку учасників кредитного процесу впливає низка факторів, перелік яких відрізняється залежно від типу суб'єкта. У статті систематизовано фактори, що впливають на інвесторів, посередників та позичальників.

2. З огляду на необхідність нарощування обсягів довгострокового кредитування в Україні виникає потреба у розробці заходів на рівні держави щодо стимулювання кредиторів та позичальників, а також створенні позитивного інвестиційного клімату, що могло б збільшити приплив довгострокових кредитних коштів в економіку України.

3. З метою збільшення обсягів довгострокових вкладень також доцільно лібералізувати економіко-правові засади регулювання іноземних інвестицій в Україну в частині законодавчого захисту прав кредиторів, нарощення стабільності і прозорості банківської системи України та підприємництва, врегулювання проблеми оподаткування як вітчизняних, так і діяльності зарубіжних інвесторів в Україні.

Список літератури

1. Банківські операції: Підручник / За ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.
2. Бюлетень Національного банку України. – 2007. – № 2. – С. 108-110.
3. Вовчак О.Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні. – Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2005. – 544 с.
4. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. посіб. / За ред. В.В. Вітлінського. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 251 с.
5. Слобода Л.Я. Класифікація та характеристика чинників кредитних ризиків банківських установ // Регіональна економіка. – 2005. – № 2(36). – С. 185-194.

Summary

Classification of long-term crediting factors, which have influence on a behavior of three groups of subjects – investors, intermediaries and borrowers are considered. The priorities of each group and adequate instruments for their stimulation on the goal of increasing long-term crediting effectiveness are investigated.

Отримано 10.12.2007

Рисін М.В. Класифікація факторів, що впливають на поведінку суб'єктів довгострокового кредитування / М.В. Рисін // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2007. - Т. 22. - С. 240–246.